प्रश्न –पत्र का प्रारूप

कक्षा – वरिष्ठ–उपाध्याय विषय–संस्कृत वाङ्मयः अवधि– 3:15 घंटे पूर्णांक – 80

1. उद्देश्य हेतु अंकभार –

कं.सं.	उद्देश्य	अंकभार	प्रतिशत
1.	ज्ञान	13	16.25
2.	अवबोध / अर्थग्रहण	34	42.50
3.	ज्ञानोपयोग / अभिव्यक्ति	26	32.50
4.	कौशल / मौलिकता	07	08.75
	योग	80	100

2. प्रश्नों के प्रकार एवं अंकभार –

कं.सं.	प्रश्नों के प्रकार	प्रश्नों की संख्या	अंक प्रति प्रश्न	कुल अंक	प्रतिशत	सम्भावित समय
1.	वस्तुनिष्ठ / बहुविकल्पात्मक					
2.	अतिलघूत्तरात्मक	10	10x1	10	12.50	20 मिनट
3.	लघूत्तरात्मक ।	07	7x2=	14	17.50	30 मिनट
4.	लघूत्तरात्मक ।।	9	4x4=16 3x5=15	31	38.75	60 मिनट
5.	निबंधात्मक	04	5x1=05 6x2=12 8x1=08	25	31.25	60 मिनट
	योग	30		80	100	170 मिनट

विकल्प योजना : आन्तरिक पुनःअवलोकन – 10 मिनट

3. विषय वस्तु का अंकभार – प्रश्न पत्र पठन –15 मिनट

कं.सं.	अध्याय	अंकभार	प्रतिशत
1.	लघुसिद्धान्त कौमुदी तद्धित प्रकरणम् (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	20	25.00
2.	भूधातोः दशलकारेषु (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्याच)	10	12.50
3.	शिवराजविजयस्य प्रथमविरामस्य (द्वितीयः निश्वासः)	10	12.50
4.	नीतिशतकम् (51 प्रथमश्लोकतः 100 श्लोक पर्यन्तम्)	10	12.50
5.	अमरकोषः (मनुष्य वर्गः)	10	12.50
6.	अवकहडाचक्रम्	10	12.50
7.	रचनानुवादः	10	12.50
	योग	**80**	**100**

मॉडल प्रश्न पत्र ब्ल्यू प्रिन्ट

विषयः– संस्कृत वाङ्मयः　　कक्षा– वरिष्ठ–उपाध्याय　　पूर्णांक – 80

क्रं.सं.	उद्देश्य इकाई/उप इकाई	ज्ञान				अवबोध				ज्ञानोपयोगी/अभिव्यक्ति				कौशल/मौलिकता				योग
		अति लघु	लघु.		निबं	अति लघु	लघु.		निबं	अति लघु	लघु.		निबं	अति लघु	लघु.		निबं	
			SA1	SA2			SA1	SA2			SA1	SA2			SA1	SA2		
1.	लघुसिद्धान्त कौमुदी तद्धित प्रकरणम् (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	2(2)							*11(2)+			*4(1)					3(–)+	20(5)
2.	भूधातोः दशलकारेषु (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्याच)			*4(1)									*6(1)					10(2)
3.	शिवराजविजयस्य प्रथमविरामस्य (द्वितीयः निश्वासः)						2(1)	3(1)			2(1)	*2(1)+				1(–)+		10(4)
4.	नीतिशतकम् (51 प्रथमश्लोकतः 100 श्लोक पर्यन्तम्)							3(1)			4(2)	*3(1)						10(4)
5.	अमरकोषः (मनुष्य वर्गः)	3(3)				1(1)		*4(1)			2(1)							10(6)
6.	अवकहडाचक्रम्	2(2)				1(1)		*4(1)		1(1)	2(1)							10(6)
7.	रचनानुवादः		2(1)					*3(1)	*2(1)+								3(–)+	10(3)
8.	योग	7(7)	2(1)	4(1)		2(2)	2(1)		13(3)	1(1)	10(5)	9(3)	6(1)			1(–)	6(–)	80(30)
9.	कुल योग	13(9)				34(11)				26(10)				7(–)				80(30)

विकल्पों की योजना :–

नोट :– कोष्ठक में बाहर की संख्या अंको की तथा भीतर प्रश्नों के लिए है।

प्रश्न संख्या :– 18,20,22,23,24,25,26,27,28,29,30

हस्ताक्षर

* विकल्प प्रश्न

+ बहुउद्देशीय प्रश्न

वरिष्ठ–उपाध्याय–परीक्षा–2018

संस्कृत–वाङ्मयः (अनिवार्यः)

समयः– 3.15 घण्टे पूर्णांकः–80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः–

1. परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रे निर्धारितस्थाने नामांकः अनिवार्यतो लेखनीयः।
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
3. सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि उत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि।
4. एकस्य प्रश्नस्य सर्वेषां खण्डानाम् उत्तराणि एकत्र एव लेखनीयानि।
5. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतमाध्यमेन एव लेखनीयानि।

आदर्श–प्रश्न–पत्रम्
कक्षा– वरिष्ठ–उपाध्यायः
विषयः– संस्कृतवाङ्.मयः (94)

समयः– 3.15 घण्टे पूर्णांकः–80

1. 'शिक्षकः' इत्यत्र कः प्रत्ययः ? 1
2. 'अत इञ्' इति सूत्रस्य उदाहरणं लिखत। 1
3. आचार्यस्य स्त्रियः नाम लेख्यम्। 1
4. दीपस्य द्वे नामनी लिखत। 1
5. व्यजनस्य द्वे नामनी के ? 1
6. पूर्णातिथिसंज्ञायां काः तिथयः भवन्ति ? 1
7. ज्योतिषशास्त्रानुसारं ब्रह्मण्डे कति ग्रहाः भवन्ति ? 1
8. चन्द्रमासस्य अवधिं लिखत। 1
9. कृतिकानक्षत्रस्य चरणानि लिखत। 1
10. पत्युः भगिन्याः नाम लेख्यम्। 1

11. श्रीमदम्बिकादत्तव्यासस्य कृतित्वं स्पष्टयत। 2

12. निम्नलिखितपद्यांशस्य भावार्थो लेख्यः– 2

गौरी–पतिना भावितो बर्हिण–बर्ह–किरीटः।

कनककशिपु–कदनो बलिमथनो विहत दशानन–कीटः।।

13. नीतिशतकस्य सामान्यः परिचयो देयः। 2

14. निम्नलिखित पद्यांशस्य भावार्थो लेख्यः– 2

पद्माकरं दिनकरो विकचीकरोति,

चन्द्रो विकासयति कैरवचक्रवालम्।

नाभ्यार्थितो जलधरोऽपि जलं ददाति,

सन्तः स्वयं परहितेषु कृताभियोगाः।।

15. पत्युः चत्वारि नामानि लेखनीयानि। $\frac{1}{2}+\frac{1}{2}+\frac{1}{2}+\frac{1}{2}=2$

16. करणनामानि लेखनीयानि। 2

17. अशुद्धिसंशोधनं कुरुत– 1+1=2

(i) बालकः गुरुणा प्रश्नं पृच्छति।

(ii) रमेशः नेत्रात् काणः अस्ति।

18. कस्यचिदेकस्य गद्यांशस्य सप्रसंड्.ग–व्याख्या विधेया– 1+2= **3**

(1) तदवगत्य '' सोऽयं ˙ गोपीनाथः'', ''सोऽयं गोपीनाथः'' इति साम्रेडं सतर्कं सोत्साहं च व्याहृतवत्सु, शिववीरेण निजबाल्यप्रियो माल्यश्रीकनामा सम्बोध्य कथितो यद् ''गम्यतां दुर्गान्तर एव महावीरमन्दिरे तस्मै वासस्थानं दीयतां, भोज्य पर्यंकादि–सुखद–सामग्रीजातेन सत्क्रियतां, ततोऽहमपि साक्षात्करिष्यामि।''

(2) संन्यासिन्! सन्यासिन्! बहूक्तम्, विरम्, न वयं दौवारिका ब्रह्मणोप्याज्ञां प्रतीक्षामहे। किन्तु यो वैदिकधर्मरक्षाव्रती, यश्च संन्यासिनां ब्रह्मचारिणां तपस्विनां च संन्यासस्य ब्रह्मचर्यस्य तपश्चान्तरायाणां हन्ता, येन च वीरप्रसविनीयमुच्यते कोड्.कणदेशभूमिः, तस्यैव महाराजशिववीरस्याऽऽज्ञां वयं शिरसा वहामः।

19. शिवराजविजयस्य प्रथमविरामस्य द्वितीयनिःश्वासस्य संक्षेपेण सारांशं लिखत। 3

20. कस्यचिदेकस्य पद्यांशस्य सप्रसंग–व्याख्या विधेया– 1+2 = 3

(1) मौनान्मूकः प्रवचनपटुर्वातुलो जल्पको वा
धृष्टः पार्श्वे वसति च सदा दूरतश्चाप्रगल्भः।
क्षान्त्या भीरुयर्दि न सहते प्रायशो नाभिजातः,
सेवाधर्मः परमगहनोः योगिनामप्यगम्यः।।

(2) यः प्रीणयते सुचरितैः पितरं स पुत्रो
यद् भर्तुरेव हितमिच्छति तत्कलत्रम्।
तन्मित्रमापदि सुखे च समक्रियं य–
देतत्त्रयं जगति पुण्यकृतो लभन्ते।।

21. नीतिशतकानुसारं सतां लक्षणानि लिखत। 3

22. केषांचित् त्रयाणां वाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादो विधेयः 1X3 = 3

(i) आचरण ही परम धर्म है।

(ii) पुत्र के साथ पिता आया है।

(iii) तुम जयपुर कब जाओगे ?

(iv) छात्र गुरु को नमस्कार करता है।

(v) राम से श्याम छोटा है।

23. कयोश्चिद् द्वयोः सूत्रयोः व्याख्या कार्या– 2X2 = 4

(i) दित्यदित्यादित्यपत्युत्तर पदाण्ण्यः

(ii) न टवाभ्यां पदान्ताभ्यां पूर्वो तु ताभ्यामैच्

(iii) अतिशायने तमबिष्ठनौ

24. कयोश्चिद् द्वयोः सूत्रयोः व्याख्या कार्या– 2X2= 4

(i) लृट् शेषे च

(ii) पूर्वोऽभ्यासः

(iii) आर्धधातुकस्येड् वलादेः

25. कयोश्चिद् द्वयोः चत्वारः–चत्वारः पर्यायाः लेखनीयाः 2X2 = 4

(i) वस्त्रम् (ii) नुपूरः (iii) कर्णः

26. कयोश्चिद् द्वयोः नामानि लेखनीयानि– 2X2= 4

(i) मासः (ii) नक्षत्रम् (iii) करणम्

27. कंचन एकं विषयमवलम्ब्य निबन्धं (150 शब्दैः) लिखत– 5

(i) सत्यमेव जयते

(ii) अहिंसा परमो धर्मः

(iii) संघे शक्तिः कलौ युगे

(iv) स्त्री शिक्षाया आवश्यकता

28. अधोलिखितेषु केऽपि त्रयः प्रयोगाः साधनीयाः– 3X2= 6

गाणपतम्, नाकुलः, पितामहः, शारीरकीयः, दाधिकम्।

29. अधोलिखितेषु केऽपि त्रयः प्रयोगाः साधनीयाः– 3X2= 6

भवामि, अभवत्, भवितारौ, भवेयुः, अभविष्यत्।

30. अधोलिखितेषु केऽपि चत्वारः प्रयोगाः साधनीयाः– 4X2 = 8

धौरेयः, पार्थिवः, गोत्वम्, दन्तुरः, प्राज्ञः, लघुतरः।

वरिष्ठ–उपाध्याय–परीक्षा–2018

संस्कृत–वाङ्मयः (अनिवार्यः)

समयः– 3.15 घण्टे पूर्णांकः–80

उत्तरमाला

क्र.सं	अपेक्षित उत्तर	अंक	अंक	पाठ्यपुस्तक की पृष्ठ सं.
	खण्ड अ			
1.	वुन्		1	29
2.	दाक्षिः		1	12
3.	आचार्यानी		1	251
4.	दीपः, प्रदीपः		1	265
5.	व्यजनम्, तालवृन्तकम्		1	265
6.	पंचमी, दशमी, पूर्णिमा		1	272
7.	नव		1	279
8.	शुक्लपक्षस्य प्रतिपदः आरभ्य कृष्णपक्षस्य आमावस्यापर्यन्तम्		1	281
9.	अ इ उ ए		1	275
10.	ननान्दा		2	253
11.	पाठ्यपुस्तकानुसारं कवेः कृतित्वं लिखत।		2	141
12.	पाठ्यपुस्तकानुसारं पद्यस्य भावार्थो लेख्यः।		2	186
13.	पाठ्यपुस्तकानुसारं नीतिशतकस्य सामान्यः परिचयो देवः।		2	211,212
14.	पाठ्यपुस्तकानुसारं पद्यस्य भावार्थो लेख्यः।		2	226
15.	(1) धवः (2) प्रियः (3) पतिः (4) भर्ता	$\frac{1}{2}+\frac{1}{2}+\frac{1}{2}+\frac{1}{2}$	2	277
16.	बवः, बालवः, कौलवः, तैतिलः, गरः, वणिजः, विष्टिः, शकुनी, चतुष्पदः, नागः, किस्तुघ्नम्		2	15
17.	(1) गुरुम् (2) नेत्रेण	1+1	2	
18.	पाठ्यपुस्तकानुसारं सप्रसङ्.ग–व्याख्या विधेया।	1+2	3	168, 152
19.	पाठ्यपुस्तकानुसारं प्रथम विरामस्य द्वितीयनिश्वासस्य संक्षेपण सारांशो लेख्यः।		3	144
20.	पाठ्यपुस्तकानुसारं पद्यांशसस्य सप्रसङ्.ग–व्याख्या विधेया।		3	216, 222
21.	नीतिशतकानुसारं सतां/सज्जनानां लक्षणानि लेखनीयानि।		3	
22.	(i) आचरणम् एव परमो धर्मः अस्ति। (आचारः परमोधर्मः) (ii) पुत्रेण सह पिता आगतः/आगतवान्/आगच्छत्। (iii) त्वं कदा जयपुरं गमिष्यसि।			

	(iv) छात्रः गुरुं नमति/प्रणमति/नमस्करोति। (v) रामात् श्यामः लघुतरः। उपर्युक्तानां केषाञ्चित् त्रयाणां संस्कृते अनुवादो विधेयः।	1+1+1	3	
23.	कायोश्चिद् द्वयोः सूत्रयोः पाठ्यपुस्तकानुसारं व्याख्या कार्या।	2X2	4	5,28,109
24.	पाठ्यपुस्तकानुसारं कयोश्चिद् द्वयोः सूत्रयोः व्याख्या कार्या।	2X2	4	131,128, 129
25.	कयोश्चिद् द्वयोः चत्वारः–चत्वारः पर्यायाः लेखनीयाः। (i) वस्त्रम् , आच्छादनम्, वासः, चेलम्, वसनम्, अंशुकम्। (ii) पादांग, तुलाकोटिः,मंजीरः, नूपुरः, हंसकः, पादकटकः। (iii) कर्णः, शब्दग्रहः, श्रोत्रम्, श्रुतिः, श्रवणम्, श्रवः।	2X2	4	263,261
26.	कयोश्चिद् द्वयोः पाठ्यपुस्तकानुसारं नामानि लेखनीयानि। (i) द्वादशमासानां नामानि ग्रन्थानुसारं लेखनीयानि। (ii) सप्तविशतिः नक्षत्रणां नामानि ग्रन्थानुसारं लेखनीयानि। (iii) एकादशकरणानां नामानि ग्रन्थानुसारं लेखनीयानि।	2X2	4	280,274, 277
27.	एकस्मिन् विषये निबन्धं लिखत। (150 शब्दैः)		5	77
28.	पाठ्यपुस्तकानुसारं त्रयः प्रयोगाः साधनीयाः	3X2	6	
29.	पाठ्यपुस्तकानुसारं त्रयः प्रयोगाः साधनीयाः	3X2	6	
30.	पाठ्यपुस्तकानुसारं चत्वारः प्रयोगाः साधनीयाः	4X2	8	